

NÁRODNÍ INSTITUT PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ
krajské pracoviště Brno

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Metody a formy práce Začít spolu vedoucí ke klíčovým
kompetencím

STUDIUM KOORDINÁTOR ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Realizováno v období 4. 10. 2006 až červen 2008

Zpracovala:
Mgr. Olga Novotná, Základní škola Brno, Vejrostova 1

Brno duben 2008

Anotace

Tato práce s názvem **Metody a formy práce Začít spolu vedoucí ke klíčovým kompetencím** byla zpracována jako závěrečná práce v rámci absolvování studia k výkonu specializovaných činností Koordinátor školního vzdělávacího programu realizovaném v Národním institutu pro další vzdělávání, krajském pracovišti Brno v období od 4. 10. 2006 do června 2008.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, s využitím poznatků získaných návštěvou uvedeného studia, účastí ve stážích a studiem citované literatury. Souhlasím s tím, aby moje práce **Metody a formy práce Začít spolu vedoucí ke klíčovým kompetencím** byla v Národním institutu pro další vzdělávání používána jako studijní materiál pro další zájemce.

V Brně dne 24.dubna 2008.

Mgr. Olga Novotná, Základní škola Brno, Vejrostova 1

Podpis: _____

Obsah:

1.	Úvod	4
2.	Charakteristika programu Začít spolu	5
2.1.	Základní cíle	6
2.2.	Typické znaky metodologie Začít spolu	6
2.2.1.	Individualizace	6
2.2.2.	Centra aktivity a podnětné prostředí	7
2.2.3.	Integrovaná tematická výuka a vyučování v projektech	7
2.2.4.	Ranní setkávání, komunitní a hodnotící kruh	7
2.2.5.	Hodnocení, portfolio	7
2.2.6.	Otevřené vyučování - účast rodiny	8
2.2.7.	Skupinové, kooperativní a činnostní učení	8
3.	Rozvíjení klíčových kompetencí programem Začít spolu na ZŠ Vejrostova	9
3.1.	Individualizace	9
3.1.1.	Příklad individuální smlouvy	10
3.2.	Centra aktivity a podnětné prostředí	11
3.2.1.	Příklad uspořádání třídy do center aktivit ve třídě Začít spolu	13
3.3.	Integrovaná tematická výuka a vyučování v projektech	14
3.3.1.	Příklady námětů integrované tematické výuky v centrech aktivit	16
3.4.	Ranní setkávání, komunitní a hodnotící kruh	18
3.5.	Hodnocení, portfolio	19
3.5.1.	Příklad slovního hodnocení v prvním pololetí první třídy	21
3.6.	Otevřené vyučování - účast rodiny	22
3.7.	Skupinové, kooperativní a činnostní učení	24
4.	Klima školy	26
5.	Závěr	27
	Seznam literatury a použitých zdrojů	28
	Obrázek č. 1	30
	Obrázek č. 2	30
	Obrázek č. 3	31

1. Úvod

Závěrečná práce se zabývá popisem metodologie programu Začít spolu a rozvíjení klíčových kompetencí. Řeší konkrétní průběh vzdělávání podle tohoto programu přímo na naší škole v některých třídách, kde program Začít spolu probíhá. Stane se součástí Školního vzdělávacího programu Základní školy Brno, Vejrostova 1 a pomůckou pro učitele nabízející konkrétní metody a formy práce Začít spolu a ve zjednodušené formě i informační materiál pro rodiče. Jedná se o otevřený systém nabízející každému učiteli možnost přizpůsobit vyučování podle tohoto programu potřebám konkrétních dětí. Některé metody a formy práce mohou být jednotlivými učiteli pozměňovány. Je určen k případnému doplňování a pozměňování podle uvážení učitelů Začít spolu a potřeb dětí.

Podrobně se zabývá tím, jakým způsobem rozvíjejí jednotlivé metody a formy Začít spolu klíčové kompetence. Obsahuje i množství praktických ukázek materiálů užívaných ve vyučování.

Program Začít spolu lze chápat jako soubor metod a forem výuky, které pomáhají k naplňování klíčových kompetencí stanovených Rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání. Často bývá zařazován mezi alternativní pedagogické směry, ale spíše se **jedná o otevřený metodologický model nabízející konkrétní postupy pro práci s dětmi.**

Snaží se vytvářet u žáků základy pro postoje, znalosti a dovednosti důležité pro člověka, které mu umožňují jednat adekvátně a efektivně v různých pracovních a životních situacích. Od prvního stupně se již děti učí uvědomovat si vzájemnou propojenost všech stránek života.

2. Charakteristika programu Začít spolu

1

Vzdělávací program Začít spolu (v mezinárodním označení „Step by Step“) je v současné době realizován v 29 zemích světa „zejména střední, jihovýchodní a východní Evropy – např. na Slovensku, v Maďarsku, Estonsku, Slovinsku, Chorvatsku...). Jednou ze základních idejí programu je podpořit v těchto zemích rozvoj pluralitních společností fungujících na základě demokratických principů a dále umožnit dětem zažít výchovu a vzdělávání, jež by byly v souladu s demokratickými principy, respektovaly osobnost žáků, vedly je ke kritickému myšlení a odpovědnému jednání. ... Program je zaštitěn mezinárodní asociací ISSA (International Step by Step Association, www.issa.nl).

ISSA je nevládní organizace, která byla založena s cílem podporovat demokratické principy a posilovat zapojení rodičů a komunity do vzdělávání dětí v období předškolního a mladšího školního věku (3 - 11 let). Sjednocuje 27 organizací ve stejném počtu zemí.

Program představuje velmi otevřený systém. Umožňuje každé škole, každému učiteli přizpůsobit jeho konkrétní podobu kultuře, zvykům a tradicím dané země, jejímu vzdělávacímu systému i potřebám konkrétních dětí.

Step by Step představuje pedagogický přístup, který v sobě spojuje moderní poznatky pedagogické a psychologické vědy s osvědčenými vzdělávacími postupy, k nimž se zejména evropská pedagogika dopracovala v průběhu svého vývoje (učení Komenského, Montessoriové, myšlenky a praktické zkušenosti reformní pedagogiky, poznatky o fungování mozku a procesech učení obsažené v dílech Piageta, Vygotského, Eriksona, Gardnera...) ...

*Program Začít spolu zdůrazňuje individuální přístup k dítěti a partnerství školy, rodiny širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání. ... **Jedná se o program, který představuje pedagogický přístup orientovaný na dítě.**“²*

V České republice je program realizován od roku 1994 v mateřských a od roku 1996 v základních školách. Jde o vzdělávací program zdůrazňující individuální přístup k dítěti, partnerství školy, rodiny a širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání. Na naší škole probíhá výuka v tomto programu od školního roku 2000/2001.

¹ www.sbscr.cz – oficiální logo Step by step.

² KRAJČOVÁ, V. – KARGEROVÁ, J.: *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro 1.stupeň základní školy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 12 – 13. ISBN 80-7169-608-0.

2.1. Základní cíle

Program Začít spolu si klade za cíl dosažení čtyř základních bodů:

- ❖ Rozvíjet u žáků schopnost pro celoživotní vzdělávání.
- ❖ Vytvořit výukové prostředí založené na vzájemném respektování a demokratických principech.
- ❖ Zajistit stále se rozvíjející spojení s praxí.
- ❖ Zajistit, aby všechny děti získaly teoretické, umělecké, etické a praktické dovednosti k tomu, aby se mohly úspěšně zapojit do demokratické společnosti.

2.2. Typickými znaky metodologie programu Začít spolu jsou:

- ❖ Individualizace.
- ❖ Centra aktivity a podnětné prostředí.
- ❖ Integrovaná tematická výuka a vyučování v projektech.
- ❖ Ranní setkávání v komunitním kruhu a hodnotící kruh.
- ❖ Hodnocení, portfolio.
- ❖ Otevřené vyučování – účast rodiny.
- ❖ Skupinové, kooperativní a činnostní učení.

Jednotlivé metody a formy se vzájemně propojují a mezi sebou prostupují.

2.2.1. Individualizace

Individualizovaná výuka je metodický postup, který zohledňuje, co které dítě do situace přináší. Základem tohoto přístupu je, že každé dítě vstupují do učební aktivity jiným způsobem. Děti přicházejí do 1. třídy na různé úrovni znalostí, s různými schopnostmi. Tomu je třeba přizpůsobit vyučování. Proto děti dostávají možnost svobodné volby takových úkolů, na které stačí. Se svobodou je však spojena odpovědnost za splnění přijatého úkolu v rámci osobního maxima.

2.2.2. Centra aktivity a podnětné prostředí

Jejich účelem je umožnit učení přímým zkoumáním v rámci samostatného a aktivního zapojení v malých skupinách a zároveň poskytnout také dostatek možností pro individuální a skupinovou práci. Centra aktivit jsou vybavena mnoha materiály, které uspokojí individuální potřeby a styly.

2.2.3. Integrovaná tematická výuka a vyučování v projektech

„Integrovaná tematická výuka je otevřený vzdělávací model. Spočívá ve vyhledání tématu, jehož prostřednictvím děti dosahují vzdělávacích cílů formulovaných ve vzdělávacích standardech (vědomostí, dovedností, postojů). Jedná se o zásadní odklon od výuky rozdrobené do 45minutových vyučovacích hodin a vyučovacích předmětů, které jsou realizovány bez vzájemných souvislostí.“³

Kovalíková, 1995

2.2.4. Ranní setkávání, komunitní a hodnotící kruh

Ranní setkání je vyučovacím přístupem, který přispívá k integraci vzdělávacích a sociálních aspektů školního vzdělávacího plánu. Učitelům a žákům pomáhá být k sobě navzájem vnímavější. Komunitní kruh je pedagogickou metodou řízené komunikace, která může být vedena v duchu výuky, diskuse nebo komunikace.

Hodnotící kruh uzavírá den (týden), většinou trvá 15 – 30 minut a slouží k hodnocení vlastní práce.

2.2.5. Hodnocení, portfolio

Hodnocení v Začít spolu klade důraz spíše na zjišťování toho, co děti vědí a co umějí, než aby se zaměřovalo na to, co děti nevědí a nedovedou. K hodnocení pomáhá portfolio, které je prostředkem k shromáždění informací, na jejichž základě bude možné posoudit žákův pokrok a ovlivnit výuku.

Důležitou součástí hodnocení je sebehodnocení žáka. To dítěti umožňuje odhadnout vlastní pokrok a přijmout zodpovědnost za proces i výsledek svého učení.

2.2.6. Otevřené vyučování - účast rodiny

---

³ KRAJČOVÁ, V. – KARGEROVÁ, J.: *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro 1.stupeň základní školy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 81. ISBN 80-7169-608-0.

Otevřené učení je pedagogický přístup, který otevírá školu dítěti a hlavně rodičům. Jak napovídá název vzdělávacího programu Začít spolu, jeho jedním z hlavních prvků je začít vzdělávání společně s dětmi a jejich rodiči.

„K nejdůležitějším rysům otevřeného učení (vyučování) patří:

1. **otevřenost pro aktivní, samostatnou práci žáků,**
2. **otevřenost výuky, tj. prostupnost a spolupráce mezi jednotlivými vyučovacími předměty,**
3. **otevřenost školy vůči prostředí (rodině, komunitě), tj. neformální plodná spolupráce.“⁴**

Spojení mezi školou a rodiči je založeno na důvěře. Efektivní komunikace vytváří vzájemnou důvěru. „Ve vzdělávacím programu Začít spolu vycházíme z přesvědčení, že:

- *rodiny jsou primárními vychovateli svých dětí, mají na výchovu a vývoj svých dětí největší vliv;*
- *rodiče nesou odpovědnost za vzdělávání svých dětí, a proto mají právo spolurozhodovat o jeho naplňování;*
- *rodiče a učitelé jsou rovnoprávními partnery.“⁵*

Zapojení rodičů do vzdělávacího prostředí dítěte:

1. Přispívá k lepšímu rozvoji dítěte.
2. Vytváří u rodičů pocit uspokojení, hrdosti a sebevědomí z dobrého plnění rodičovské role.
3. Poskytuje rodičům příležitosti hodnotit a ovlivňovat kvalitu vzdělávacího systému.

2.2.7. Skupinové, kooperativní a činnostní učení

„Pro skupinovou výuku jsou charakteristické tyto rysy:

- *spolupráce žáků při řešení obvykle náročnější úlohy nebo problému,*
- *dělba práce žáků při řešení úlohy, problému,*
- *sdílení názorů, zkušeností, prožitků ve skupině,*
- *prosociálnost, tj. vzájemná pomoc členů skupiny,*
- *odpovědnost jednotlivých žáků za výsledky společné práce.“⁶*

⁴ MAŇÁK, J. – ŠVEC, V.: *Výukové metody*. Brno. Paido, 2003, s. 175. ISBN 80-7315-039-5.

⁵ KRAJČOVÁ Věra, KARGEROVÁ Jana. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro 1.stupeň základní školy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 149. ISBN 80-7169-608-0.

⁶ MAŇÁK, J. – ŠVEC, V.: *Výukové metody*. Brno. Paido, 2003. s. 138. ISBN 80-7315-039-5.

V **činnostním vyučování** nabývají nové poznatky žáci názorně, vlastní činností a prožíváním, za pomoci vhodných metodických materiálů a pomůcek.

3. Rozvíjení klíčových kompetencí programem Začít spolu na ZŠ Vejrostova

Metody a formy práce Začít spolu jsou na ZŠ Brno, Vejrostova 1 realizovány způsobem uvedeným v další části práce. Zároveň jsou zde rozpracovány klíčové kompetence žáka v závislosti na metodách a formách Začít spolu, které je konkrétně rozvíjí.

3.1. Individualizace

Individualizaci chápeme jako jednu z metod pomáhající zvyšovat efektivitu učení. Dítě získává možnost uplatnit své individuální možnosti a předpoklady. Každé dítě se učí a pracuje svým způsobem. Snažíme se nejen reagovat na individuální potřeby, dosahovat osobního maxima, ale i umožnit dětem zažívat při vzdělávání úspěch. K tomu nám slouží **Individuální smlouvy** (příklad Individuální smlouvy viz níže), které sepisujeme na konzultacích, jichž se účastní rodič spolu s dítětem a třídní učitel. Individuální smlouvy jsou součástí hodnotícího portfolia každého žáka.

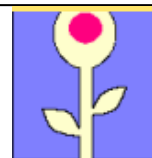
Na společných setkáních děti prezentují svoji práci, pojmenovávají oblasti vzdělávání, v nichž si důvěřují, a společně docházíme k dohodě, které oblasti potřebují posílit a co pro to dítě udělá. Děti se učí přijímat odpovědnost za svoje vzdělávání a za pomoci rodičů a učitele ji i řídit.

Program Začít spolu nám umožňuje zejména při práci v centrech aktivit volit alternativní přístup k dětem se specifickými vývojovými poruchami učení i k dětem talentovaným. Úkoly v centrech jsou diferencovány podle obtížnosti, děti si mohou vybírat úkoly se stupňováním náročnosti. Pokud je dítě s prací hotovo, může pracovat na dalších úkolech podle svého individuálního tempa. Velice přínosné, jak pro děti talentované, tak i pro děti se specifickými poruchami učení nebo méně talentované, je vzájemné učení.

Důležitým znakem individualizace je propojování osnov s individuálními potřebami a zájmy dítěte. Vycházejí z nich náměty, témata výuky a zejména projekty.

3.1.1. Příklad individuální smlouvy

Individuální smlouva

Jméno: .....

Silné stránky a oblasti, v nichž si dítě důvěřuje: .....

.....

Oblasti, které potřebují posílit: .....

.....

Jak posílit tyto oblasti: .....

.....

Podpisy: rodič: ..... *Datum:* .....

Žák: .....

Učitel: .....

Individualizace rozvíjí klíčové kompetence:

Žák:

- **kompetence k učení**

- s pomocí učitele hledá a zkouší způsoby, metody a strategie učení a efektivně je používá,
- pro vlastní učení individuálně volí takové prostředí, které mu pro zvládnání úkolu nejlépe vyhovuje,
- s pomocí učitele dle svých možností vhodně střídá práci a přípravu s odpočinkem a relaxací,
- s pomocí učitele navrhuje svůj způsob učení,
- účelně využívá možnosti zlepšit svoje výsledky, vyhledává podporu, radu a pomoc v případě, že ji potřebuje.

- **kompetence k řešení problémů**

- rozpozná, zda se již setkal s podobným problémem,
- posoudí, zda může jednoduchý problém vyřešit s tím, co ví,
- řeší a vyhodnocuje problém vzhledem ke svým možnostem.

- **kompetence komunikativní**

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky,
- hájí svůj názor, je ochoten svůj názor změnit na základě nových informací.
- **kompetence sociální a personální**
  - při rozdělování úkolů a rolí ve skupině volí takové, které odpovídají jeho individuálním schopnostem a dovednostem.
- **kompetence občanská**
  - jelikož je při vyučování přihlíženo k žakovým individuálním možnostem, předpokladům a potřebám, i on respektuje názory nebo přesvědčení ostatních,
  - chová se tak, aby důsledky jeho chování neomezovaly druhé lidi a nepoškozovaly prostředí.
- **kompetence pracovní**
  - pokud si může vybrat z určité nabídky, užívá ty pracovní postupy, které mu vyhovují, které se mu daří,
  - uvědomuje si, jaké pracovní činnosti ho těší, jaké mu jdou dobře, lépe než jiné.

3.2. Centra aktivity a podnětné prostředí

Prostředí třídy je uspořádáno do učebních koutů, které jsou ohraničené policemi, skříňkami, regály, aby každá skupina měla svoje soukromí. Jsou různě tematicky zaměřené a vybavené k podněcování dětí k učení, najdeme v nich různé materiály (encyklopedie, knihy, pomůcky, učebnice, pracovní sešity, výtvarné potřeby, hry atd.). Poskytují prostor pro samostatnou práci i pro práci ve skupinách. Děti se v nich učí od sebe navzájem, nápodobou a pozorováním. Tím, že pracují v malých skupinách, mohou spolu přirozeně komunikovat, řešit problémy, rozhodovat se, procvičovat si vyjadřovací schopnosti apod.

V našich třídách jsou centra pro:

- čtení,
- psaní,
- matematiku,
- pokusy a objevy (přírodní vědy),
- ateliér (výtvarná výchova a pracovní činnosti).

Děti se rozcházejí do center aktivit, ve kterých pracují společně v rámci skupiny, popřípadě plní samostatné úkoly. Samy se rozhodují, do kterého pracovního kroužku půjdou, někdy si mohou zapojení do centra vylosovat. Zapisují se do předem připravených tabulek, které nám poskytují přehled o práci dětí během doby celého projektu. Žáci musí projít všemi

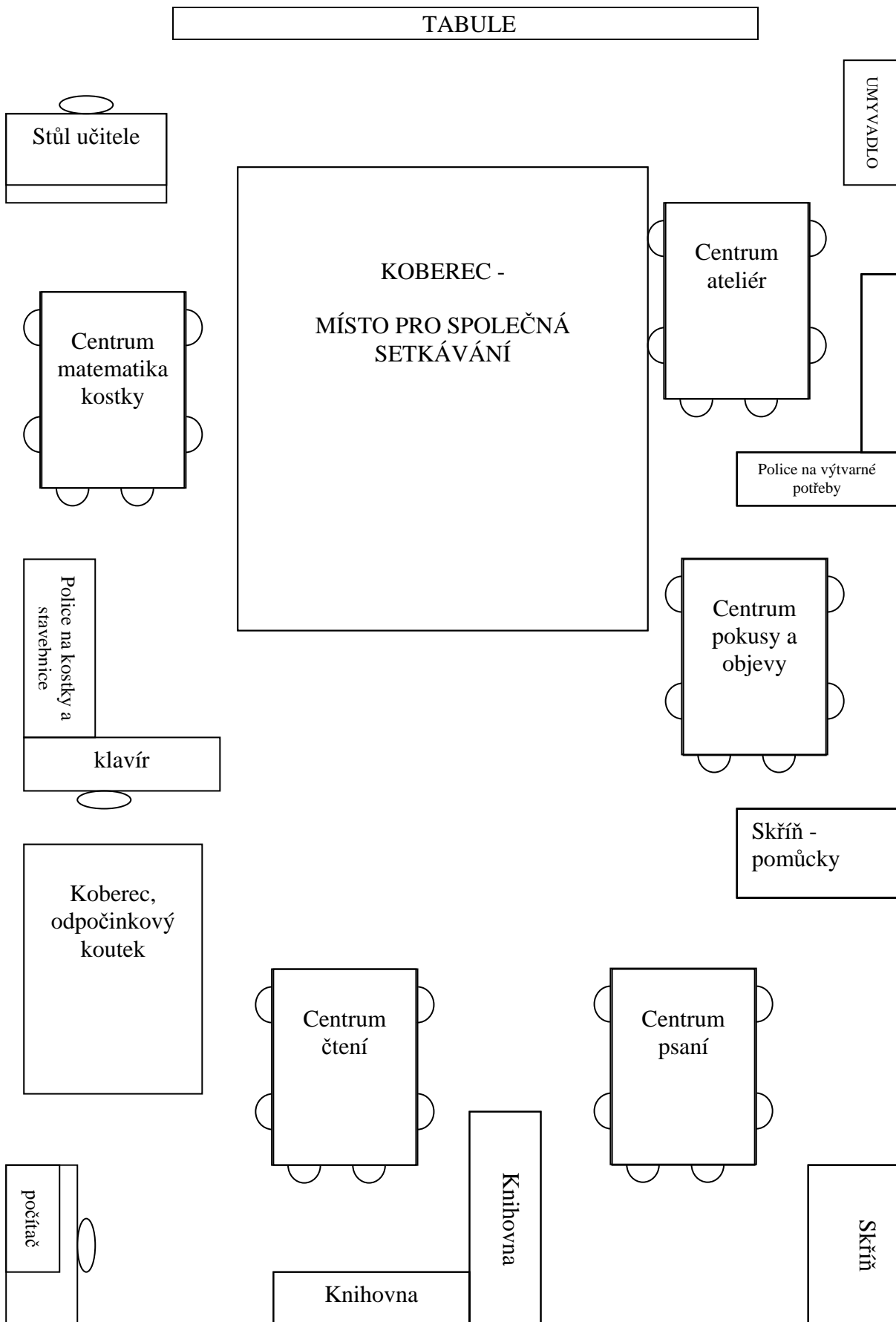
centry. Úkoly v centrech zadáváme tak, aby vedly k opakování probraného učiva, jsou zde připraveny i úkoly volitelné a nadstavbové. Všechny úkoly jsou vzájemně propojeny jednotným tématem, projektem. V jednu dobu v různých centrech ve třídě probíhají různé činnosti. Kromě učitele při práci v centrech pomáhá i asistent a velmi vítáni jsou rodiče. Jejich úkolem je pozorovat, usměrňovat a pomáhat. Také je to ideální čas pro individuální pomoc a péči dětem, které ji potřebují. Pracovní listy nebo úkoly, které žáci řeší v centrech aktivit, si zakládají do žákovského portfolia, vytvářejí knihy, tvoří výstupy projektů.

Struktura dne ve třídě Začít spolu

Konkrétní struktura dne a délka jednotlivých učebních aktivit záleží na momentálních podmínkách třídy, rozvrhu hodin (začlenění tělesné výchovy a cizích jazyků), potřebách dětí a tématu, na kterém pracujeme.

- 1. Ranní kruh.**
- 2. První blok** – většinou učivo českého jazyka, matematiky, prvouky, které vzájemně propojujeme. Celá třída pracuje na jednotném zadání. Děti pracují samostatně, kooperativně ve dvojicích nebo v malých skupinách.
- 3. Práce v centrech aktivit.**
- 4. Závěrečný hodnotící kruh.**

3.2.1. Příklad uspořádání třídy do center aktivit ve třídě Začít spolu

3.3. Integrovaná tematická výuka a vyučování v projektech

Na naší škole se v programu Začít spolu snažíme v dětech podporovat zvědavost, údiv, pochybování, představivost, kritické myšlení a spontánnost, čímž příznivě ovlivňujeme schopnost nápaditého a originálního myšlení. Plánujeme takové úkoly, které rozvíjejí přemýšlení a přinášejí dětem pocit uspokojení z vlastních schopností a z očekávání reálného úspěchu.

Prostřednictvím integrovaného přístupu k učení umožňujeme dětem chápání světa v souvislostech. Objevování světa přírody a světa lidí nabízíme v rámci práce na tematických celcích, nikoliv výukou v roztržštěných vyučovacích předmětech.

Téma projektu volíme společně s dětmi a snažíme se vycházet z jejich zájmů a přání. Poté rozpracujeme téma (např. Lidské tělo, Zvířátka v zimě, Moje rodina) do úkolů v jednotlivých centrech aktivit. I tomuto procesu mohou být přítomny děti.

Integrovaná výuka rozvíjí klíčové kompetence:

Žák:

- **kompetence k učení**
  - ve svém jednání odráží a zároveň spojí dřívější a nové poznatky a zkušenosti,
  - propojí získané informace do větších celků, uvede je do souvislostí, spojí je s praktickým životem,
  - vysvětlí a uvede příklady, jak se může konkrétní učivo, informace nebo dovednosti z výuky hodit v jeho osobním životě, popř. v dalším studiu nebo v různých zaměstnáních,
  - využívá nabídnutých informačních zdrojů (knihy, encyklopedie, internet, noviny, časopisy...) k vypracování zadaných úkolů,
  - s porozuměním textu zpracovává předložené informace.
- **kompetence k řešení problémů**
  - rozpozná a pojmenuje problémové situace a plánuje způsob řešení,
  - vyhledává informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky,
  - uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí,
  - nečeká na hotová řešení, ale hledá cestu sám,
  - vytváří alternativní možnosti řešení problému a nahlíží na něj jako na příležitost k učinění zajímavých objevů,
  - pozoruje a experimentuje, získává výsledky, porovnává je a kriticky je posuzuje,

- uvádí do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých oblastí,
  - obhajuje svá řešení,
  - rozvíjí dovednosti pro sdělení výsledků svých pozorování.
- **kompetence komunikativní**
    - po porozumění různým typům textů a záznamů, o nich přemýšlí, na ně reaguje a tvořivě je využívá,
    - z různých zdrojů vybírá informace, které podle svého úsudku potřebuje k dalšímu řešení úkolu, porovná je a propojí,
    - vyjadřuje se tak, aby mu ostatní rozuměli,
    - obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje, naslouchá promluvám druhých lidí, reaguje na ně, zaujímá stanoviska, diskutuje, obhajuje názor,
    - konkrétně sděluje, co se mu nelíbí na názoru druhých,
    - informací získané samostudiem předává skupině, třídě (škola naruby).
  - **kompetence sociální a personální**
    - než začne pracovat, probere s ostatními ve skupině vlastními slovy zadaný úkol,
    - podílí se na rozdělení rolí a úkolů ve skupině a přijme je,
    - dodržuje termín splnění úkolu,
    - při potížích se svou částí práce hledá pomoc nejprve u spolužáků, v knihách nebo v jiných zdrojích, až nakonec u učitele,
    - hodnotí práci celé skupiny, sebe i jednotlivců,
    - při potížích nebo nezdaru neshazuje vinu na druhé.
  - **kompetence občanská**
    - respektuje přesvědčení a názory druhých lidí,
    - pomáhá spolužákům, učiteli, rodičům,
    - navrhuje, co by třída mohla dělat, aby byl odstraněn některý nežádoucí jev,
    - v projektech o místu, kde žije, získává osobní vztah k obci, blízkému okolí, vlasti.
  - **kompetence pracovní**
    - naplánuje dílčí činnosti nutné ke splnění úkolu a s pomocí učitele stanoví čas na jejich realizaci,
    - vybere takové materiály a nástroje, které odpovídají pracovnímu úkolu, a připraví je,
    - poznává různé obory lidské práce a vysvětluje jejich význam,
    - poznává možnosti uplatnění vlastních schopností a dovedností a využívá je.

3.3.1. Příklady námětů integrované tematické výuky v centrech aktivit

Téma výuky v centrech: ZDRAVÁ VÝŽIVA

Čtení

Nejdříve si společně vše důkladně pročtěte a vyberte si úkoly i pořadí, v jakém je splníte.

1. Složte a vybarvěte puzzle Potravinová pyramida. Na připravené kartičky k ní připiš jednotlivé druhy potravin z Potravinové pyramidy.
2. Kuchařka – prohlédni si kuchařku, vyber některé zdravé jídlo, které by ti chutnalo, a opiš je. K jídlu nakresli i obrázek.
3. Vymysli křížovku pro ostatní – pracujte ve dvojici a poté si křížovky vzájemně vyměňte.
4. Napiš zdravý jídelníček na jeden den (snídaně, svačina, oběd, odpolední svačina a večeře).

Psaní

Nejdříve si společně vše důkladně pročtěte.

1. Vyplň pracovní list:
  - A. Urči, které potraviny zdraví prospívají a které ne. Potraviny vybarvi, vystřihni a nalep na správné místo do knihy. Do rámečku napiš jejich počet.
  - B. Které z dětí snídá zdravě? Vyber jednu možnost z obrázků a vybarvi ji.
2. Reklama – připravte si reklamu na některé zdravé jídlo – zdůrazněte, proč je jídlo zdravé, čemu prospívá, jak se budete cítit, když budete tohle jídlo jíst. Můžete vymyslet i legrační reklamu na nezdravé jídlo.

Matematika

Nejdříve si společně vše důkladně pročtěte a vyberte si úkoly i pořadí, v jakém je splníte.

1. Šifra – vypočítej příklady a za výsledky doplň písmena.
2. Doplň do pracovního listu, kolik kusů sníš: ovoce, zeleniny, rohlíků, jogurtů, sladkostí a jablek.

3. Společně poskládejte na koberci z geometrických tvarů různé druhy zdravých a nezdravých potravin. Spočítejte, kolik jste použili koleček, trojúhelníků, čtverců a obdélníků. Výsledky запиšte do pracovního listu.
4. Ke zdravému jídlu patří i zdravý pohyb – vezmi si švihadlo, běž se skupinkou na chodbu a do tabulky запиš, kolikrát jsi přeskočil snožmo, kolikrát střídmonož bez chyby (pokud nevíš, co je snožmo a střídmonož, zeptej se paní učitelky). Máš vždy 3 pokusy, запиš ten nejlepší.
5. Porovnávání velikosti ovoce a zeleniny. Do číselné osy nakresli meloun, rybíz, jahodu a jablko a srovnej podle velikosti.
6. Vážení ovoce a zeleniny - na vahách zvaž připravené druhy ovoce a zeleniny, запиš do tabulky.

Ateliér

Nejdříve si společně vše důkladně pročtěte.

1. Talíř s jídlom – koláž.
Na tvrdý papír obkresli kolo připomínající talíř, vystříhni a vyzdob.
Na něj nalepuj např.: zmuchlané papíry, látky, provázky a jiné materiály, které ti připomínají tvé oblíbené jídlo.

Pokud jsi hotov, vyber si z následujících činností:

2. Namaluj ovocného skřítku.
3. Namaluj jednu hostinu ze zdravého jídla a druhou z nezdravého jídla.

3.4. Ranní setkávání, komunitní a hodnotící kruh

Každý den zahajujeme ranním kruhem. Jedná se o denní rituál trvající asi 20 minut a sloužící ke společnému setkání žáků a učitele. Cílem ranního kruhu je plynulý přechod z domova do školy, pozitivní naladění, rozvoj komunikace, rozmluvení, zpěv, literární chvílka. Kruh vytváří veselou, vnímavou a přátelskou atmosféru pro celý den. Povídáme si o tom, co nás těší, někdy trápí, sdělujeme si zážitky z předchozího dne, víkendu.

V ranním kruhu jsou děti informovány o tom, co je v daném dni čeká.

Na konci vyučování se znovu všichni scházíme v kruhu. Děti hodnotí, co se jim dařilo, nedařilo a proč. Učí se tak hodnotit svoji práci. Je zde prostor pro sdílení dojmů a zážitků, ocenění práce své i ostatních, vzájemné pochvaly dětí i hodnocení dětí učitelem.

Cílem komunitního kruhu na naší škole je rozvoj vztahů, vytváření soudržnosti, pocitu sounáležitosti a přijetí pro každého žáka, rozvoj emocionality, vytváření bezpečného klimatu třídy. V komunitním kruhu také tvoříme **Třídní pravidla**. Děti vedeme k tomu, aby nesly odpovědnost za své chování tím, že spolurozhodují o záležitostech třídy. Samy si pravidla chování ve třídě formulují a následně potvrzují jejich dodržování podpisem. Jsou mnohem více motivovány k jejich respektování.

Práce v komunitním kruhu rozvíjí klíčové kompetence:

Žák:

- **kompetence k učení**
  - snaží se chápat své nedostatky a lépe si umí zorganizovat své učení (ví konkrétně, na čem má pracovat).
- **kompetence k řešení problémů**
  - učí se pojmenovávat, rozpoznávat a řešit problémy vlastní i ve třídě.
- **kompetence komunikativní**
  - výstižně se vyjadřuje o vlastní práci,
  - přihlásí se o slovo, řídí se pravidly diskuse, která si se skupinou dohodl,
  - vyslechne názor druhého, aniž by ho zbytečně přerušoval,
  - vyjadřuje se tak, aby mu ostatní rozuměli,
  - jasně popisuje, co se mu nelíbí na chování spolužáka,
  - obhajuje svoje chování, pokud není správné, snaží se ho změnit,
  - spolupodílí se na utváření „Pravidel třídy“.
- **kompetence sociální a personální**

- spolupodílí se na vytvoření pravidel spolupráce, snaží se domluvená pravidla dodržovat,
  - upozorní na porušení pravidel,
  - nevysmívá se ostatním za jejich výsledky, názory, nápady, chování a jednání,
  - neshazuje vinu na druhé,
  - omluví se za nevhodné chování,
  - vyhodnocuje vlastní podíl na budování sociálních vztahů ve třídě.
- **kompetence občanská**
    - rozebírá konfliktní situaci a navrhuje vhodné způsoby jednání,
    - učí se respektovat hodnocení učitelů a spolužáků, které se může lišit od jeho sebehodnocení.

3.5. Hodnocení, portfolio

V programu Začít spolu usilujeme o efektivní hodnocení. Základem efektivního hodnocení chápeme především okamžitou zpětnou vazbu, zaznamenání pokroku a za jeho nedílnou součást považujeme pozitivní hodnocení a povzbuzení.

Ke shromáždění informací pro hodnocení nám slouží různé metody, zejména:

- pozorování, na jehož základě zpracováváme písemné záznamy o dítěti,
- portfolio,
- individuální smlouvy,
- různé druhy zkoušek – písemné, ústní, grafické, praktické, pohybové,
- sebehodnocení,
- slovní hodnocení.

Pozorování

Pozorování je proces, při kterém sledujeme dítě při jakékoli činnosti, aniž bychom je rušili a aniž by vědělo, že je pozorováno.⁷

Portfolio

Portfolio je soubor prací a ukázek toho, co žák zvládl.

Rozlišujeme dva druhy portfolií - hodnotící a sběrná.

---

⁷ KRAJČOVÁ, V. – KARGEROVÁ, J.: *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro 1.stupeň základní školy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. s. 114. ISBN 80-7169-608-0.

Hodnotící portfolio zpravidla obsahuje:

- individuální smlouvu mezi žákem - rodinou – školou,
- písemné sebehodnocení,
- slovní hodnocení,
- pracovní listy dokládající vývoj psaní, čtení atd.
- zprávy z domova,
- různé dotazníky.

Sběrné portfolio:

- pracovní listy,
- písemné práce,
- výstupy z projektů,
- referáty,
- referáty o knihách,
- výtvarné práce apod.

Sebehodnocení

Pomocí sebehodnocení učíme děti posuzovat výslednou kvalitu své práce, vynaložené úsilí, osobní možnosti, rezervy a zároveň plánovat si cestu ke zlepšení.

K sebehodnocení používáme různé metody:

- dotazníky sebehodnocení,
- sebehodnocení na hodnotícím kruhu,
- osobní rozhovory učitele a žáka,
- jiné (hodnocení pomocí „smajlíků“, polohy těla atd.).

Slovní hodnocení

Vedle běžného známkování jsou žáci hodnoceni slovně – tzv. hodnotícím dopisem, který dostávají k běžnému vysvědčení.

Slovní hodnocení je posouzením kvality výsledků a chování žáka. Výsledky jsou popsány tak, aby byla zřejmá úroveň vzdělávání žáka, které dosáhl ve vztahu k očekávaným výstupům formulovaným v učebních osnovách jednotlivých předmětů a jeho osobním předpokladům. Učitel popisuje dosaženou míru a úroveň klíčových kompetencí. Slovní hodnocení zahrnuje také návod a doporučení, jak předcházet případným neúspěchům žáka a jak je překonávat.

Hodnocení v programu Začít spolu rozvíjí klíčové kompetence:

Žák:

- **kompetence k učení**
  - chápe hodnocení jako podnět k další práci a učení,
  - identifikuje vlastní chybu, hledá a nalézá způsoby její nápravy,
  - stanovuje si základní podmínky a kritéria, za kterých bude jeho práce úspěšná,
  - popíše, jak pracoval na určitém úkolu, co ho bavilo, co se mu dařilo, nedařilo nebo v čem udělal chybu, učí se přiznat chybu a vyrovnat se s negativní zpětnou vazbou.
- **kompetence k řešení problémů**
  - při analýze problému a jeho řešení uplatňuje poznatky z předcházejících hodnocení vlastní práce.
- **kompetence komunikativní**
  - formuluje, vyjadřuje a posuzuje kvalitu své práce, úsilí a zároveň plánuje cestu ke zlepšení,
  - při sebehodnocení se vyjadřuje výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu.
- **kompetence sociální a personální**
  - sleduje a hodnotí práci svoji i celé skupiny.
- **kompetence pracovní**
  - dílčí činnosti porovnává s předem stanovenými kritérii a navrhuje zlepšení,
  - rozpozná kvalitní práci a dobře splněný úkol,
  - na základě hodnocení celé práce pojmenuje příčiny úspěchu i neúspěchu a navrhne úpravy, co by mohl příště dělat lépe.

3.5.1. Příklad slovního hodnocení v prvním pololetí první třídy

ZÁKLADNÍ ŠKOLA, Vejrostova 1

Třída : 1.A
2008

Školní rok : 2007 /

Milý Filipku,

právě dnes jsi dokončil první pololetí své školní docházky a já musím říci, že velmi úspěšně.

Naučil jsi se mnoho nového, a to nejen v oblasti školních vědomostí a dovedností, ale všeho, co Ti přinesl přechod do školy. Víš, jak se správně chovat ve vyučování, a daří se Ti to dodržovat. Zadanou práci provádíš samostatně a velmi pečlivě, umíš účinně naslouchat a reagovat na pokyny, své věci máš správně připravené a uklizené. Velice pěkně vycházíš s ostatními dětmi a rád jim i pomůžeš, dokážeš se správně orientovat ve škole. Jsi tedy již skutečný školák.

Již při vstupu do první třídy jsi uměl pěkně číst, nyní již čteš rychle s patřičným důrazem. UVědoměle čteš i delší články, čteš s porozuměním. Znáš všechna písmena abecedy a většinu z nich dokážeš i napsat. Opis i přepis vět zvládáš velmi dobře, v dikťátu nechybujš. Dodržuješ čitelnost a úhlednost psaného projevu. Ráno v kroužku vyprávíš spontánně vlastní zážitky, srozumitelně mluvíš a popisuješ svoje zkušenosti.

V matematice bezpečně umíš číselnou řadu do deseti, včetně zápisu čísel a jejich porovnání, sčítání a odčítání čísel do 7 ti nedělá problémy. Samozřejmě velice dobře dokážeš počítat i vysoko nad desítku. Poznáš základní geometrické tvary. Ústně řešíš a vytváříš slovní úlohy na porovnávání, sčítání a odčítání čísel, používáš sčítání a odčítání při řešení praktických situací. Orientuješ se v prostoru.

Učivo vyučovacího předmětu Člověk a jeho svět ovládáš, dovedeš se orientovat ve škole, rodině a blízkém okolí, snažíš se pozorovat přírodu kolem sebe. Chvályhodné jsou Tvé znalosti a zájem o přírodu.

V centrech aktivity pracuješ většinou samostatně bez mé pomoci, ve skupině pěkně spolupracuješ s ostatními. Pěkně jsi pracoval na těchto projektech: Moje abeceda, Moje kniha čísel, Podzim, Halloween, ZOO, Svatý Martin, Mikuláš, Vánoce, Moje rodina a Moje kniha čísel. Práce ve svém portfoliu máš pěkně poskládané, velice pečlivě vypracované, dokonce jsi stihnul práci navíc.

V průběhu celé své školní docházky projevuješ velkou snahu a zájem o školu. Velmi se mi líbily Tvoje knihy, které si sám píšeš, věřím, že v psaní budeš i nadále pokračovat. Ve vyučování se dokážeš dobře soustředit, jsi velmi aktivní.

Jsi upřímný, zodpovědný a ukázněný.

Za to Ti děkuji a těším se s Tebou i Tvými rodiči na další spolupráci.

Tvoje třídní učitelka

3.6. Otevřené vyučování - účast rodiny

Pokládáme rodiče za důležité konzultanty, kteří mohou učitelům pomoci lépe pochopit jednotlivé děti. Rodiče se mohou zapojit do školních aktivit. Rozsah tohoto zapojení je nesmírně široký. Zahrnuje tradiční role rodičovské péče i asistenci při výuce nebo organizační pomoc či finanční podporu. Dobrovolná spolupráce napomáhá vytváření pozitivních vztahů mezi rodinou a školou a vzájemné dobré vůli.

Průběžná a pravidelná komunikace prospívá všem členům školní komunity. Pro děti je významné vidět dospělé, jak pracují na společném cíli. Vztah mezi rodiči a školou je založen na důvěře, kterou vytváří účinná komunikace.

Spolupráce s rodinou:

- pomoc rodičů ve třídě:

- rodiče se zapojují do života školy jako asistenti v centrech aktivit,
- přicházejí do třídy podělit se s dětmi o svoje zkušenosti a zážitky,

- pomáhají učitelé s různými aktivitami – doprovodem dětí na různé školní akce, na přípravě společných aktivit,
  - materiální podpora.
- společná setkávání rodičů, dětí a pedagogických pracovníků:
- kromě třídních schůzek probíhají individuální konzultace, kterých se zúčastňují žáci spolu s rodiči a dochází zde k podpisu Individuální smlouvy,
  - společné výlety pro děti a jejich rodiny,
  - slavnostní předávání vysvědčení,
  - besídky (vánoční, na konci školního roku, ke Dni matek...),
  - společné grilování.
- písemná spolupráce rodiny a školy:
- zprávy z domova,
  - informační dopisy,
  - hodnotící dopisy.

Otevření vyučování rozvíjí klíčové kompetence:

Žák:

- **kompetence k učení**
  - pokud potřebuje poradit, vyhledá pomoc spolužáka, učitele, asistenta nebo rodiče (*děti dodržují předem stanovená pravidla – pokud si neví rady, snaží se nejdříve nalézt pomoc v knihách, učebnicích, internetu atd., pak u spolužáků a teprve naposled u rodičů nebo učitele*),
  - chápe rodiče jako partnery učitele, kteří se spolu snaží o jeho nejlepší výsledky.
- **kompetence k řešení problémů**
  - s případnou pomocí učitele nebo rodiče rozpozná problém, je schopen uvažovat o jeho příčinách a následcích a podle svých možností naplňuje nebo realizuje způsob řešení,
  - s pomocí a kontrolou rodiče si uvědomí zodpovědnost za svá rozhodnutí, která bude schopen obhájit a zhodnotit (*rodičům dopředu vysvětlíme, aby neřešili problémy za děti, pouze jim pomáhali hledat správnou cestu k řešení, pokud bychom to nedělali, je pro rodiče typická snaha řešit potíže ze ně*).
- **kompetence komunikativní**
  - kultivovaně a výstižně se vyjadřuje v ústním i písemném projevu, v čemž mu ve škole i doma ve většině případů pomáhají rodiče (*pro rodiče je velice přínosné vidět svoje dítě při komunikaci s ostatními dětmi*),

- naslouchá druhým lidem ve svém blízkém rodinném i vzdálenějším okolí.
- **kompetence sociální a personální**
  - při potížích se svou částí práce hledá pomoc nejprve u spolužáků, v knihách nebo v jiných zdrojích, až nakonec u učitele nebo rodiče (*i rodiče musíme přesvědčit o významu tohoto postupu*),
  - snaží se vytvářet příjemnou atmosféru k vzájemné komunikaci, čemuž napomáhá i přítomnost rodičů ve vyučování,
  - ohleduplně jedná s druhými lidmi (i rodiči a ostatními dospělými) a má k nim úctu.
- **kompetence občanská**
  - respektuje přesvědčení druhých lidí, rodičů, váží si jich a snaží se vcítit do jejich situace,
  - je si vědom svých práv a povinností v rodině, ve škole i mimo školu,
  - respektuje a chrání naše tradice, kulturní a historické dědictví ve spolupráci s celou rodinou (*rodiče nebo i prarodiče pomáhají dětem poznat naše tradice, kulturu i historii, účastní se vyučování a své zážitky předávají i ostatním dětem*),
  - snaží se co nejlépe plnit svoje povinnosti doma i ve škole.
- **kompetence pracovní**
  - s pomocí rodičů poznává různé obory lidské činnosti a přemýšlí o svých možnostech a zájmech k vlastnímu uplatnění.

3.7. Skupinové, kooperativní a činnostní učení

V programu Začít spolu se snažíme vytvořit podnětné prostředí tak, aby děti mohly pracovat účinně ve skupinách. V centrech aktivit volíme úkoly, při kterých děti musí spolupracovat, přijímají odpovědnost za práci celé skupiny a jejich práce je oceňována jako celek.

Při skupinové práci jsou pozitivně hodnoceny názory a stanoviska žáků. Práce ve skupinách je aktivní. Žáci si procvičují metody, pravidla, jimž se učí. Nesmělí žáci, kteří nevystoupí před třídou, se obyčejně nechají snadněji přimět k aktivitě ve skupině.

V centrech aktivit nebo v první bloku společné, většinou frontální práce děti využívají pomůcky k individuálním pokusům, sestavování, modelování matematických situací, třídění atp. Pokud je to možné, dáváme všem k učivu vždy konkrétní názor (pomůcku), aby bylo učivo žákům předkládáno s využitím co nejvíce smyslů, zejména zraku, hmatu a sluchu. Děti s pomůckami manipulují, pozorují, třídí a rozlišují.

Skupinové vyučování rozvíjí klíčové kompetence:

Žák:

- **kompetence k učení**
  - vyhledává a třídí informace,
  - propojuje získané informace do větších celků, uvádí je do souvislostí, spojuje je s praktickým životem,
  - samostatně pozoruje a experimentuje, kriticky posuzuje získané výsledky,
  - hodnotí výsledky svého učení,
  - manipuluje s názorem (pomůckou), aby mohl využít co nejvíce smyslů, zejména zraku, hmatu a sluchu,
  - učí se číst s porozuměním.
- **kompetence k řešení problémů**
  - třídí, rozlišuje, seskupuje, přidává i vyřazuje určité pojmy, pomůcky,
  - nachází shodné, podobné nebo naopak odlišné znaky,
  - poznatky aplikuje,
  - obhajuje různé závěry, řešení a rozhodnutí,
  - rozpozná problém, je schopen uvažovat o jeho příčinách a následcích, podle svých možností, s ostatními ve skupině naplánuje nebo realizuje způsob řešení,
  - obhajuje a hodnotí svoje rozhodnutí.
- **kompetence komunikativní**
  - kultivovaně a výstižně se vyjadřuje v ústním i písemném projevu,
  - naslouchá druhým lidem ve svém blízkém i vzdálenějším okolí,
  - efektivně komunikuje všemi možnými prostředky.
- **kompetence sociální a personální**
  - účinně spolupracuje ve skupině,
  - při potížích se svou částí práce hledá pomoc nejprve u spolužáků, v knihách nebo v jiných zdrojích, až nakonec u učitele,
  - hodnotí práci celé skupiny, sebe i jednotlivců,
  - při potížích nebo nezdaru se snaží neshazovat vinu na druhé,
  - podílí se na stanovení pravidel pro práci v různě velkých skupinách a jejich respektování,
  - snaží se vzájemně tolerovat a zodpovídat za plnění dílčích částí společného úkolu,
  - poskytuje pomoc podle svých možností,

- ohleduplně jedná s ostatními ve skupině.
- **kompetence občanská**
  - respektuje přesvědčení druhých lidí, snaží se vcítit do jejich situace.
- **kompetence pracovní**
  - využívá znalosti a zkušenosti z jiných vzdělávacích oblastí k vlastní praktické činnosti.

4. Vliv metod výuky Začít spolu na klima školy

Metody užívané v Začít spolu příznivě ovlivňují klima ve třídě, protože se snažíme orientovat na žáka, podporovat jeho samostatnost, odpovědnost, tvořivost, schopnost kooperace a kritické myšlení, vytvářet prostor pro vlastní iniciativu a možnost seberealizace, propojovat učivo s praktickým životem. Myslím si, že přispíváme i k celkovému zlepšování atmosféry školy. I když pro učitele je práce v programu Začít spolu náročná, je téměř nemožné (pro učitele Začít spolu) abychom se zcela vrátili k tradiční výuce. Kromě strategií nám Začít spolu přineslo i celkově odlišný pohled na výchovu a vzdělávání odlišné od klasického pojetí. I pro učitele je celková atmosféra ve třídě velmi příjemná a motivující. Jelikož již některé děti na naší škole přešly na druhý stupeň ZŠ, kde program Začít spolu nepokračuje, získáváme i zpětnou vazbu od jejich současných učitelů, kteří mimo jiné upozorňují na pozitivní naladění žáků.

Je samozřejmé, že žádná metoda není „samospasitelná“ a její vliv může být ovlivněn mnoha faktory, hlavně osobností dítěte, ale pokud ji učitel užívá efektivně, jistě přispívá ke vzniku pozitivního klimatu.

5. Závěr

V práci jsem podrobněji rozpracovala klíčové kompetence vzhledem k jednotlivým metodám a formám práce Začít spolu. Práce pomůže učitelům Začít spolu snadněji a cílevědomě plánovat, vytvářet tematické plány předmětů a systematicky vést vzdělávání v tomto programu, stanovit kritéria, podle kterých můžeme vyhodnocovat, zda se žáci v rozvoji klíčových kompetencí posouvají, zlepšují.

Ověřila jsem si, že program Začít spolu úzce souvisí se současnými požadavky na výchovu a vzdělávání stanovených Rámcovým vzdělávacím programem a v mnohém naplňuje klíčové kompetence v něm stanovené, jak ve své výzkumné práci uvádí i PhDr. Miluše Havlínová, CSc.: *„Děti, které se účastní programu Začít spolu, získávají zcela prokazatelně širokou škálu kompetencí, jejichž dosahování a rozvoj jsou cílem programu Začít spolu. Zároveň se tím u nich neoslabují kompetence, které od dítěte žádá běžná škola na začátku školní docházky.“*⁸. Proto pro nás vyučování podle Školního vzdělávacího programu nepřineslo velké změny, spíš naopak jsme při jeho tvorbě, zejména na 1. stupni, vycházeli právě ze strategií Začít spolu.

V současné době má naše škola problémy s otevřením většího množství tříd s programem Začít spolu, o něž projevují stále větší zájem rodiče. Pro náročnost jeho realizace chybějí učitelé, kteří by rádi touto metodologií učili. Není to potíží pouze naší školy, ale i ostatních škol Začít spolu v celé republice, což vyplynulo ze společného setkání zástupců škol pracujících s programem Začít spolu, které proběhlo v Praze 15. 2. 2008. Věřím, že se nám podaří překonat tyto překážky a rozvinout vzdělávání podle programu Začít spolu, který má jistě velmi perspektivní místo ve vzdělávání v naší škole, ale i v celé republice.

---

⁸ KRAJČOVÁ, V. – KARGEROVÁ, J.: *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro 1.stupeň základní školy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, s. 209. ISBN 80-7169-608-0.

Seznam literatury a použitých zdrojů:

1. BELZ, H. – SIEGRIST, M.: *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: Východiska, metody, cvičení a hry*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001, 375 s. ISBN 80-7178-479-6.
2. BERAN, V. a kol.: *Učím s radostí: zkušenosti – lekce – projekty*. 1. vydání. Praha: Agentura STROM, 2003, 237 s. ISBN 80-86106-09-8.
3. DVOŘÁK, D.: *Efektivní učení ve škole*. Praha: Portál, 2005, 142 s. ISBN 80-7178-556-3.
4. HUČÍNOVÁ, L. a kol.: *Klíčové kompetence v základním vzdělávání. 1. vydání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, 75 s. ISBN 978-80-87000-07-6.
5. SVOBODOVÁ, J.: *Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí*. 1. vydání. Brno: MSD s. r. o., 2007, 220 s. ISBN 978-80-86633-93-0.
6. KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení a vyučování – Teoretické a praktické problémy*. Praha: Karolinum, 2007, 179 s. ISBN 978-80-246-0192-2.
7. KRAJČOVÁ, V. – KARGEROVÁ, J.: *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro 1.stupeň základní školy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003, 228 s. ISBN 80-7169-608-0.
8. MAŇÁK, J. – ŠVEC, V.: *Výukové metody*. Brno. Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
9. PETTY, G.: *Moderní vyučování*. 3. vydání. Praha: Portál, 2004, 380 s. ISBN 80-7178-978-X.
10. SLAVÍK, J.: *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999, 192 s. ISBN 80-7178-262-9.
11. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Open Society Fund Praha.
12. *Začít spolu: program dětského vývoje*. Praha: Open Society Fund Praha, 1995, 169 s.
13. *Zvyšování pedagogických kompetencí pomocí ISSA pedagogických standardů: Příručka pro učitele*. Praha: Step by Step ČR, o. s., Praha, 2006, 110 s.
14. www.sbscr.cz.
15. Materiály a poznámky z Cyklického vzdělávání v programu Začít spolu.